

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Motivace k delikventnímu jednání nezletilých pachatelů

Autor práce: Jana Výduchová, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Černý

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z.ú.
Žižkova 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jana Výduchová, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Motivace k delikventnímu jednání nezletilých pachatelů

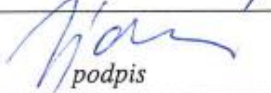
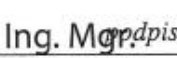
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Motivation the delinquent behaviour of minor offenders.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

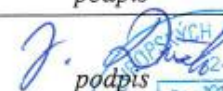
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. Ing. Martin Černý

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2019

CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: Hlavním cílem práce je pokusit se o objasnění a popsání vzniků a příčin delikvence nezletilých pachatelů a motivů na základě kterých se dopouštějí trestné činnosti a dochází z jejich strany k jejímu opakování. Důležitým cílem je zanalyzovat statistiky vývoje kriminality nezletilých pachatelů v letech 2015-2019 a případovou analýzou přiblížit život pachatele, který začal páchat trestnou činnost již v ranném věku.

Student: Jana Výduchová, DiS.	25.10. 2019 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Černý	datum	Ing. Mgr. podpis Digitálně podepsal Ing. Mgr. Martin Černý Datum: 2019.10.23 08:48:15 +02'00'

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11. 11. 19 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	12. 11. 19 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	13. 11. 2019 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ing. Martinu Černému za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

VÝDUCHOVÁ, J. *Motivace k delikventnímu jednání nezletilých pachatelů: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2020. 64 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ing. Martin Černý

Klíčová slova: Motiv, nezletilý, pachatel, delikvence, kriminalita

Práce řeší vážné, stále velice aktuální, diskutované a celospolečenské téma kriminality mládeže. V práci je kladen důraz na motivaci nezletilých pachatelů k páchaní trestné činnosti, na aspekty, které mohou přispět k vzniku kriminality mládeže a vliv prostředí na mládež. První kapitoly jsou zaměřeny na pojmy spojené s touto problematikou a přehled užití terminologie jako je motiv, motivace, kriminalita, protiprávní činy. V dalších kapitolách jsou popsány faktory, které mohou ovlivňovat vznik delikventního chování u dětí, jsou zde popsány rysy pachatelů tohoto druhu kriminality a kontrola kriminality mládeže. V praktické části práce je použita statistická analýza Policie ČR (ESSK) vývoje kriminality pachatelů (delikventů) ve věku 0-18 let v letech 2015-2019 a pro názorné přiblížení daného tématu je použita případová studie.

ABSTRACT

VÝDUCHOVÁ, J. *Motivation For Delinquent Behavior of Minor Offenders: bachelor thesis*. České Budějovice: College of European and Regional Studies, 2020. 64 p. Supervisor: Mgr. Ing. Martin Černý

Keywords: Motive, minor, offender, delinquency, crime

The thesis solves a serious, still very topical, discussed and social topic of juvenile delinquency. The thesis emphasizes the motivation of minor offenders to commit crimes, aspects that may contribute to the emergence of juvenile delinquency and the impact of the environment on youth. The first chapters are focused on terms associated with this issue and an overview of the terminology used, such as motive, motivation, crime, illegal acts. The following chapters describe the factors that may influence the development of delinquent behavior in children, the features of such offenders and the control of this. In the practical part of the thesis is used statistical analysis of the Czech Police (ESSK) of the evolution of offenders (offenders) aged 0-18 years in 2015-2019 and a case study is used to illustrate the topic.

Obsah

Úvod	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	11
2 ZÁKLADNÍ POJMY	12
2.1 Motivace	12
2.2 Druhy motivů.....	12
2.3 Emoce	13
2.4 Trestní odpovědnost – věková hranice	14
2.4.1 Věková hranice trestní odpovědnosti	14
2.4.2 Dítě a nezletilý.....	14
2.4.3 Mladistvý	15
2.5 Protiprávní činy mládeže	16
2.5.1 Trestný čin	16
2.5.2 Čin jinak trestný	16
2.5.3 Provinění.....	16
3 KRIMINALITA MLÁDEŽE	16
3.1 Delikvence nezletilých.....	17
3.1.1 Majetková trestná činnost.....	18
3.1.2 Poškození cizí věci	19
3.1.3 Násilná trestná činnost.....	20
3.1.4 Mravnostní trestná činnost	22
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENCI NEZLETILÝCH	24
4.1 Exogenní (vnější) faktory	24
4.1.1 Rodina.....	24
4.1.2 Škola.....	26
4.1.3 Vrstevnické skupiny	27

4.1.4	Média	28
4.2	Endogenní (vnitřní) faktory	30
4.2.1	Biologické (dědičné) vlivy	30
4.2.2	Vlivy osobnostní.....	32
4.3	Poruchy chování u dětí	33
5	RYSY PACHATELŮ Z ŘAD MLÁDEŽE.....	35
5.1	Osobnost nezletilých pachatelů.....	35
5.2	Skupiny pachatelů z hlediska vývojové kriminologie	35
6	KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE	37
6.1	Sociálně právní ochrana dětí.....	37
6.2	Právní kontrola.....	37
6.3	Preventivní opatření.....	38
6.4	Represivní opatření	39
7	METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI	40
7.1	Statistická analýza.....	41
7.1	Případová studie Samuel.....	49
	Závěr.....	59
	Seznam použitých zdrojů.....	61
	Seznam zkratk.....	63
	Seznam tabulek a grafů.....	64

Úvod

Kriminalita mládeže je často diskutované téma, které patří mezi velice závažné sociálně patologické jevy. Toto téma je mnohdy obsahem diskuzí at' odborné či laické veřejnosti a stala se pravidelným kriminologickým tématem. Trestná činnost mládeže je vážným tématem, kterému by se měla věnovat mimořádná pozornost.

Věk pachatelů trestné činnosti stále klesá, bohužel někdy až k věku, kdy by si tyto děti měly hrát a užívat si bezstarostné a krásné dětství. Naproti tomu jsou vystavovány dennodennímu tlaku vnějšího prostředí v podobě patologických jevů, nechápajících učitelů, rozvádějících se rodičů, problematických vztahů mezi vrstevníky či upřednostňování materiálních hodnot společností. Každý z těchto negativních vlivů a zkušeností utváří v závěru celek, ze kterého si dítě dláždí vlastní cestu životem. Formují osobnost dítěte, mají vliv na jeho citový a smyslový vývoj, mohou též vývoj dítěte nevratně poškodit a vyústit v kriminální chování. Každé z dětí má jinou schopnost tyto negativní jevy identifikovat a eliminovat je. Na rozdíl od dospělého člověka mohou být pro dítě některé z těchto jevů nepřekonatelné. Proto je v tomto ohledu velice nutné věnovat pozornost příčinám i podmínkám pro vznik dětské kriminality a následně pak jejímu řešení.

Trestná činnost dětí obecně se odlišuje četnými zvláštnostmi, které se odrážejí zejména ve způsobu páchaní této trestné činnosti. Kdy velkou roli hraje jejich biologická a psychická odlišnost od dospělých. Jejich trestná činnost je často motivována majetkovým a finančním prospěchem, kdy tohoto chtějí dosáhnout s minimem vynaloženého úsilí, bez ohledu na legitimitu prostředků, které použijí k dosažení svého cíle. Bohužel se tyto činy vyznačují stále rostoucí agresivitou, brutalitou a bezohledností.

Cílem mé práce je především objasnit a popsat vznik, příčiny a motivy delikvence nezletilých pachatelů, na jejichž základě se dopouštějí trestné činnosti, která se stále častěji opakuje. Všechny výše uvedené aspekty rozvíjím dále ve své práci.

V praktické části analyzuji na základě policejních statistik vývoj kriminality nezletilých pachatelů v letech 2015, 2016, 2017, 2018 a 2019. Dále jsem v praktické části použila případovou studii pro přiblížení života pachatele, recidivisty, který začal páchat trestnou činnost již ve velmi raném věku.

Téma své práce jsem si zvolila v době, kdy se delikvence dětí stává stále aktuálnějším tématem. Výběr tématu byl ovlivněn též tím, že řadu let pracuji u Policie České republiky, kde jsem se v rámci svého zaměstnání často setkávala s pachateli této věkové skupiny. Díky osobní známosti jsem využila znalostí a zkušeností pracovníků OSPOD, kteří jsou našimi partnery při řešení kriminality této věkové skupiny. A v neposlední řadě mě ke zvolení tohoto tématu též vedlo to, že jsem matkou právě nezletilých dětí. Musíme mít na paměti, že právě děti jsou zárukou naší budoucnosti, a proto není možné se k této problematice otáčet zády a zavírat před ní oči.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Práce je zaměřena na motivaci způsobující delikventní jednání nezletilých pachatelů. Práce je členěna na dvě části: teoretickou a praktickou. První kapitoly se zabývají přehledem užívané terminologie, jako je motivace, dítě, nezletilý, delikvence. V dalších kapitolách jsou popsány druhy delikvence a kriminality, faktory ovlivňující delikvenci a kriminalitu, rysy dětských pachatelů a kontrola kriminality dětí a mládeže.

Také praktická část je rozdělena na dvě části. První část analyzuje statistická data Policie České republiky zaměřená na kriminalitu mladistvých a nezletilých pachatelů v letech 2015, 2016, 2017, 2018 a 2019. Druhou část tvoří případová studie pachatele trestné činnosti, který začal s kriminalitou v raném věku.

Dané téma je v současné době velmi aktuální a zároveň má vztah k profesně orientovanému bakalářskému programu bezpečnostně právní činnosti zabezpečované Vysokou školou evropských a regionálních studií, z. ú.

Cílem práce je objasnění a popsání vzniku a příčin motivace k delikventnímu jednání nezletilých pachatelů a analýza aktuálnosti tohoto tématu.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

2.1 Motivace

Motivace – lze ji popsat jako vnitřní pohnutku, která podněcuje člověka k určitému jednání, jedná se však o to, co ho pohání něco konat nebo nekonat.

Slovo motivace pochází z latinského slova „motus“, což znamená pohyb.

Motiv = je osobní příčina určitého chování - jedná se o pohnutky, jde o psychologické příčiny akcí a reakcí, činností a jednání člověka, které je zaměřené na uspokojení určitých potřeb. Jde o psychologickou snahu o narovnání určitého stavu, který může pramenit z:

- 1) Nedostatku - pocít'ujeme prázdnotu
- 2) Přetlaku (tenze) - organismus se chce z něčeho vydat, něčeho zbavit

Člověk má tedy ke svému chování důvod – motiv.

2.2 Druhy motivů

1. Biologické motivy (vrozené, primární, sebezáchovné) - jedná se o fyziologické cyklické potřeby (primární potřeby – jídlo, pití, spánek), patří sem ale i motivy druhově záchovné - potřeba sexu (tužby, fantazie), poskytování a přijímání rodičovské péče.

2. Psychické motivy (sekundární, získané) – jde o vnitřní motivaci směřující k nastolení duševní pohody a uchování vnitřního řádu. Mezi tyto potřeby patří potřeba sebeurčení, stabilní osobní identity, nalezení smyslu života, řízení se vnitřními etickými standardy. Dále pak tendence vyhledávat novost a rozptýlení, dokazovat si schopnost řešit problémy, překonávat překážky, řídit svůj vlastní život.

3. Sociální (kulturní) motivy (sekundární, získané) - regulují mezilidské vztahy i jejich prožívání. Mezi tyto motivy patří potřeba dosáhnout úspěšného výkonu, potřeba vyhnout se neúspěchu (ale i vyhnout se úspěchu - např. ženy se vlivem sociálního tlaku "učí" předstírat neschopnost). Dalšími příklady

těchto motivů jsou potřeba afiliace (sdružování se - např. za účelem kolektivního fandění...), potřeba intimity (sdílení niterních pocitů), potřeba moci (tu studoval rakouský lékař a psycholog Alfred Adler) atd.¹

4. Motivy lze také dělit na:

1. Primární - fyziologické cyklické potřeby (jídlo, pití, kyslík atd.)
2. Sekundární - projev mozkové aktivity. Tyto motivy nejsou přímo spojeny s fyziologickými procesy (*sex lze zařadit někde na pomezí obou kategorií*).

Mezi motivy běžně nastávají konflikty (konflikt dvou pozitivních motivů - chci se věnovat 2 věcem, ale čas mám jen na 1), ty se mohou odehrávat na vědomé či nevědomé úrovni (touto problematikou se zabývá psychoanalýza).

2.3 Emoce

V souvislosti s lidským chováním je nutné zmínit emoce. Ty někdy motivy doprovázejí, jindy mohou být emoce samy silnými motivy jednání. Emoce provází člověka vždy a všude.

Jejich intenzita, délka trvání a míra vlivu (zvláště negativního) na život jedince oddělují běžné emoce od emočních problémů.² Posilování emoční kompetence je nezbytnou součástí prevence emočních problémů dětí. Důležité je také vytvářet a rozvíjet odolnost dětí a posilovat jejich psychosomatickou kondici.

„Emoce jsou tedy základními motivačními činiteli.“³ Veškeré lidské chování je tedy výsledkem interakce osobnosti a prostředí. Porozumět mu lze jen na základě důkladného poznání struktury a dynamiky osobnosti.

¹ PINK, H., Daniel, POHON. *Překvapivá pravda o tom, co nás motivuje!* Olomouc: Anag, 2011, s. 187

² TRAIN, A., *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha: Portál, 1997 s. 164.

³ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 2004, s. 28.

2.4 Trestní odpovědnost – věková hranice

2.4.1 Věková hranice trestní odpovědnosti

V České republice je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 15 let věku dítěte. Avšak stále jsou vedeny diskuze o tom, zda by bylo či nebylo vhodné snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti. Otázkou zůstává, zda by snížení hranice trestní odpovědnosti bylo účinné ať z hlediska preventivního či represivního.

2.4.2 Dítě a nezletilý

Pojem dítě není v právním řádu vymezen jednotně. Například dle článku 1 Úmluvy o právech dítěte. *„Dítětem je každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“*⁴

V zákoně č. 218/2003 Sb.⁵, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších právních předpisů je stanoveno, že pokud není zákonem (např. trestním zákoníkem) stanoveno jinak, pak se rozumí:

- mládeží – děti a mladiství
- dítětem mladším 15 let – ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku
- mladistvým – ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku

V zákoně č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů je stanoveno:

⁴ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení federálního ministerstva zahraničí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, 1991, částka 22/1991.

⁵ ŽATECKÁ, E., *Zákon soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.17

- „*dítětem se rozumí osoba mladší 18 let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*“⁶

Vymezení dalších pojmů (kriminologické členění):

- 0 - 6 let – dítě předškolního věku
- 7 – 11 let – dítě mladšího školního věku
- 12 -14 let – dítě staršího školního věku
- 0 – 14 let – nezletilí
- 15 – 17 let – mladiství

2.4.3 Mladistvý

Tento pojem označuje věkovou kategorii osob, které jsou v právním řádu České republiky definovány v zákoně č 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže jako „*osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku*“.⁷

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním

Je nutné rozlišovat pojmy dítě mladší patnácti let dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a pojem dítě dle trestního zákoníku.

⁶ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, s. 37

⁷ ŽATECKÁ, E., *Zákon soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.17

2.5 Protiprávní činy mládeže

2.5.1 Trestný čin

Je definován jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“⁸

2.5.2 Čin jinak trestný

„Čin jinak trestný je takovým činem, který by za normálních okolností byl podle trestního zákona trestným činem, ale není zde naplněn některý z formálních znaků skutkové podstaty trestného činu nebo zde není naplněn stupeň společenské nebezpečnosti pro společnost.“⁹ „Jedná se o děti, které nedosáhly 15 let svého života a o mladistvé, kteří nedosáhli takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohli rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost.“¹⁰

2.5.3 Provinění

„Proviněním je míněn trestný čin spáchaný mladistvým, přičemž stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost musí být větší než malý.“¹¹ Výklad provinění je shodný s výkladem trestného činu spáchaného dospělým pachatelem.

3 KRIMINALITA MLÁDEŽE

„Samotný pojem kriminality mládeže, tzn. dětí a mladistvých se objevuje v kriminologické literatuře ovšem až v závěru 2. poloviny 19. století, kdy francouzští kriminologičtí pionýři Fouilleé(1897,1899), Joly (1899, 1904) a Duprat (1919) ve svých

⁸ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník*. Praha: Eurounion, 2010, s. 42

⁹ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, 2004, str.7

¹⁰ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, 2004, str.7 § 5 odst. 1)

¹¹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), částka 79/2003 § 6 odst. 1), 2)

*monografiích jako jedni z prvních používali analýzy dlouhodobých statistických řad údajů o delikvenci mládeže shromážděvaných ve Francii od roku 1825.*¹²

Kriminalita mládeže (tak jako ostatní kriminalita) je sociálně patologický jev. Vhledem k věku pachatelů jde navíc o jev velice závažný, který může mít vážné negativní důsledky v dalším budoucím chování jedinců spočívajícím v porušování trestně právních norem.

Tato kriminalita má určité charakteristické rysy, které jsou odvozeny především z nízkého věku pachatelů, tedy jejich fyzické a sexuální nezralosti a vyššího stupně agresivity, kterým si vytvářejí určité postavení v okolí apod. Základním rysem dětské kriminality je především nedostatečné plánování trestné činnosti, neschopnost oddálit uspokojení svých potřeb, neadekvátní jednání, omezené rozpoznávací a ovládací schopnosti vlivem emocí, dřívější zahajování sexuálního života atd.

3.1 Delikvence nezletilých

Pokud hovoříme o delikvenci – hovoříme o mnohem širším pojmu než je kriminalita, jelikož mluvíme o činnosti, která porušuje nejen právní, ale i společenské – tedy širší – normy. Jedná se o mírnější porušení morálních nebo právních norem, zejména dětmi nebo dospívajícími.

Delikvence mládeže je též nazývána juvenilní delikvencí. Tento termín je užíván často ze strany soudu.

Zásadní charakteristikou delikvence mládeže je její skupinovitost. „*Skupiny nemívají ještě organizovanou, hierarchizovanou podobu, kterou známe u skupinové trestné činnosti dospělých (v tomto druhu skupin ale někdy bývají mladiství zapojeni, vesměs na nejnižších úrovních-hlídaní apod.)*.“¹³

¹² VEČERKA, K. at al., *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, str. 28

¹³ VEČERKA, K., HOLAS, J., ŠTĚCHOVÁ, M., DIBLÍKOVÁ, S., NEUMANN, J. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 63.

Delikvence dětí spočívá zvláště v páchání protispolečenských trestných činů, zejména:

- majetkové trestné činy (krádež, poškození cizí věci...)
- násilné trestné činy (ublížení na zdraví, loupež, vražda...)
- mravnostní trestné činy (pohlavní zneužití, znásilnění...)
- hospodářské trestné činy (podvody...)

3.1.1 Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost představuje největší část kriminality a delikvence nezletilých. Trestné činy proti majetku lze rozdělit do dvou základních skupin.

Do první skupiny řadíme trestné činy, pro něž je charakteristický záměr směřující k obohacení pachatele. Do této skupiny patří krádež dle § 205 tr. zákoníku., zpronevěra dle § 206 tr. zákoníku., zatajení cizí věci dle § 207 tr. zákoníku, podvody dle § 209 tr. zákoníku – § 211 tr. zákoníku atd.

Do druhé skupiny řadíme trestné činy jejichž podstatou je úmyslné poškození cizího majetku. Do této skupiny patří poškození cizí věci dle § 228/1 tr. zákoníku, sprejerství dle § 228 /2 tr. zákoníku.

Majetková trestná činnost je nejvíce se opakující trestnou činností u dětí a mládeže. Ze statistik vyplývá, že tato trestná činnost tvoří až 70% z celkové trestné činnosti páchané dětmi.

Nejčastější a typická majetková trestná činnost dětí je krádež, která je motivována především finančním a materiálním prospěchem, uspokojením vlastních potřeb. Tato trestná činnost je ze strany dětí prováděna jednotlivě nebo ve skupině.

§ 205 Krádež

„(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,“¹⁴

„b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.“¹⁵

3.1.2 Poškození cizí věci

Druhým nejčastějším trestným činem u dětí a mládeže je trestný čin poškození cizí věci, který je většinou důsledkem vandalství a sprejerství. Motivací je zejména

¹⁴ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, s. 381,382

¹⁵ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010str. 382

ukojení egoistických potřeb, potřeb kamarádů anebo potřeby prestiže ve skupině. Tento trestný čin může být prováděn jedincem, ve dvojici nebo skupinově. Mezi mládeží je sprejerství považováno za adrenalinové umění.

§ 228 Poškození cizí věci

„(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na věci svědka, znalce nebo tlumočnicka pro výkon jejich povinnosti,

b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,“¹⁶

c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.“¹⁷

3.1.3 Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost dětí je typická velkou mírou užití brutality, a to převážně z toho důvodu, že je objektem napadení v nemalém počtu fyzicky silnější jedinec. Použitou brutalitou děti eliminují možnou odezvu svého útoku. Ve většině případů napadení ze strany dětí je získaný majetkový prospěch z takového činu mizivý proti způsobené újmě poškozenému subjektu. Nejvíce frekventovaným násilným trestným

¹⁶ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, str. 458

¹⁷ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010 str. 459

činem dětí jsou loupeže, ke kterým obvykle dochází po předchozím naplánování. Bohužel se vyskytují i zvlášť závažné trestné činy jako je vražda.

§ 173 Loupež

„(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná. “¹⁸

§ 140 Vražda

„(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

(3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě,

c) na dítěti mladším patnácti let,

¹⁸ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, str. 304

- d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
- e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- h) opětovně,
- i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
- j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.¹⁹

3.1.4 Mravnostní trestná činnost

Tento typ trestné činnosti je u dětí páčán v mizivém procentu všech zjištěných trestných činů, kdy podstatou této trestné činnosti je ukájení pohlavního pudu formami a způsoby, které společnost netoleruje.

Typickým a nejfrekventovanějším mravnostním trestným činem je znásilnění. U mladých pachatelů je znásilnění páčáno s cílem coitu s fyzicky dospělejším partnerem či s cílem získání první sexuální zkušenosti.

§185 Znásilnění

„(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,

¹⁹ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, str. 246,247

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

5) Příprava je trestná.²⁰

Z výše popsaného výčtu trestných činů páchaných nezletilými je možné též zkonstatovat, že trestné činy nezletilých bývají zpočátku méně závažné, ale postupně mohou přejít k těm nejzávažnějším trestným činům, jako je znásilnění či vražda. Z velké části nejsou méně závažné či bagatelní trestné činy nezletilých odhaleny a stíhány, kdy toto může být též způsobeno: „... vyšší tolerancí společnosti vůči pachatelům méně závažných trestných činů z řad dětí a mládeže, neboť porušování práva je u dětí do jisté míry vnímáno jako normální...“²¹

²⁰ NOVOTNÝ, F., *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, str. 338

²¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 269

4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENCÍ NEZLETILÝCH

Objasněním vzniku a samotné podstaty delikvence nezletilých se zabývalo již mnoho teorií a studií v řadě vědních oborů a specializací.

Kriminologie zkoumá delikvenci ve vztahu k trestnímu právu, psychologie se snaží najít podstatu problému v rodinném prostředí a rovině vztahové, sociologie hodnotí sociální jevy – jako je vliv vrstevníků, vliv rodiny. Všechny tyto jevy jsou navzájem ovlivňovány a podmiňovány a nelze přesně stanovit, zda a který při vzniku delikvence je dominantní. Proto je pro objektivní posouzení třeba analyzovat všechny jevy. Tyto jevy můžeme rozdělit na vnější (exogenní) a vnitřní (endogenní) faktory.

4.1 Exogenní (vnější) faktory

4.1.1 Rodina

Jedná se o nejvýznamnější činitele ovlivňující sociální a psychický vývoj dítěte. Dítě se především učí nápodobou, sleduje chování, komunikaci, postoje všech jejích členů a následně je napodobuje. Pro dítě jsou nejlepším výchovným vzorem jeho rodiče. Pro správný vývoj dítěte je důležité, aby vztahy mezi rodiči byly harmonické. Pokud rodiče budou bez zaměstnání, budou ve velké míře užívat alkohol, drogy nebo se chovat asociálně, je větší pravděpodobnost, že i jejich dítě se bude chovat delikventně. Je známo, že časté konflikty mezi sourozenci a mezi rodiči mají u dětí vliv na vznik delikventního chování.

„Prováděné výzkumy ukazují, že v poslední době se zvyšuje počet případů, kdy delikventi z řad dětí pocházejí z funkčních a dobře situovaných rodin.“²²

Tuto skutečnost lze vysvětlit též tím, že postupně slábne vliv rodiny na děti, hlavně v období jejich dospívání. Jedním z velkých rizikových faktorů je též neúplnost rodiny. V současné době stoupá rozvodovost a velká většina dětí žije v rodinách pouze s jedním rodičem. Může se zde vyskytnout absence mužského či ženského vzoru. Rodiče po rozvodu zpravidla mezi sebou bojují o přízeň dítěte a je narušena jednota výchovy. Vzájemnými neshodami se zesměšňují v očích dětí a ty této situace často využívají. Toto může v závěru vést až ke ztrátě jakékoli kontroly nad dítětem. Rodiče se snaží získávat autoritu zpět, kdy je nezřídká autorita vynucována příliš tvrdou disciplínou. Vše zmíněné může vést k tomu, že dítě hledá novou autoritu a může ji nalézt v delikventní partě. Dalším příkladem nefunkční rodiny, která poškozují sociální a psychický vývoj dítěte a tím může položit základy k budoucímu delikventnímu jednání z jeho strany, je rodina, která dítě zanedbává, zneužívá či týrá, a to psychicky nebo fyzicky.

Rodiny se podle převažujícího životního stylu dělí na:

- I.** Funkční: normální vývoj dítěte, taková rodina je schopna zajistit dítěti normální vývoj. Ze strany rodiny je plněna ekonomická, biologická, sociální i psychologická funkce. Takové rodiny tvoří dle odhadů 85 % z celkového počtu.
- II.** Funkčně oslabená rodina: vyskytují se zde vady jedné či více funkcí rodiny, které však nemohou významně rodinu ohrozit, a tudíž neohrožují ani normální vývoj dítěte. V takové rodině jsou schopni oba rodiče řešit své problémy sami, v případě, že vyhledají pomoc zvenčí, taková pomoc bývá jednorázová, případně krátkodobá. Dle odhadů sem patří kolem 12 % rodin.

²² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str. 101

- III.** Dysfunkční rodina: v rodině se vyskytují závažné poruchy jednotlivých či všech funkcí rodiny, kterými je ohrožena celá rodina a přirozeně i vývoj dítěte. V takové rodině nejsou rodiče schopni řešit své problémy, toto může vyústit až k odebrání dítěte, zbavení rodičovských práv. Týká se to přibližně 2 % rodin.
- IV.** Afunkční rodina: v rodině jsou krizové poruchy, taková rodina neplní ani svoji základní funkci a poslání, dítě taková rodina velice vážným způsobem poškozuje, lze dokonce říci, že může ohrozit jeho samotnou existenci. Snahy o nápravu většinou selhávají. V takovém případě je nutné dítěti poskytnout náhradní rodinnou péči. Toto se bohužel týká odhadem 2 % rodin.

4.1.2 Škola

Škola prohlubuje psychosociální vazby dítěte, zde dítě poznává dosud nepoznanou roli. Jde o výchovně vzdělávací instituci, která velmi znatelně ovlivňuje a formuje osobnost dítěte. Škola je též důležitým prvkem v prevenci dětské delikvence, má významnou úlohu při odhalování a řešení delikventního chování žáků. Velmi důležitá je spolupráce rodiny se školou, bohužel se tato spolupráce v dnešní době omezuje mnohdy pouze na setkání rodičů a učitelů při tzv. třídních aktivech. Rodiče se zajímají ve velké míře pouze o prospěch svého dítěte, nemají příliš zájem o zapojení se do další spolupráce se školou. Mimo Českou republiku, převážně v západních zemích je toto běžná praxe. Jsou zde pořádány různé dny otevřených dveří, neformální setkávání rodičů, zřizování různých rodičovských poradenských center. Na dnešní vzdělávací instituce v jakémkoli stupni – tedy již od mateřské školy až po školu vysokou – je pohlíženo jako na prostředí, které by mělo zaručit působení na dítě, které by mělo v maximální možné míře odpovídat zájmům společnosti. Od škol se tedy mnohdy nereálně očekává, že bude suplovat tuto roli za rodinu. Se školou jsou často též spojeny dva typy negativních sociálních jevů, a to šikany a záškoláctví.

Záškoláctví - můžeme hodnotit jako přestupek studenta proti školnímu řádu, kdy tento prohřešek způsobí ve většině případů student sám. Naproti tomu šikana je opakované a soustavné napadání, obtěžování, týrání, jehož obětí se může stát prakticky kdokoli, bez ohledu na pohlaví, věk. V současné době je bohužel šikana na našich školách

velmi častým jevem a v mnoho případech trvá příliš dlouho, než je odhalena, jelikož se šikana neděje jen ve školách, ale i mimo ni.

Šikana - pojem šikana má původ ve francouzském slově „chicane“, které lze volně přeložit jako zlomyslné obtěžování, týrání, pronásledování a sužování.

Definice šikany je popsána na školách v „Metodickém pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky školy a školských zařízeních číslo 28 275/2000 Sb. Pojem šikany je zde definován jako: *„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní, nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.“*²³

Již v rodinném prostředí můžeme najít počátky šikany, dále se též vyskytuje ve školním prostředí, zaměstnání anebo v různých zájmových kroužcích. Ani partnerským vztahům se šikana nevyhýbá. Nejčastěji se se šikanou setkáváme bohužel ve zmiňovaném školském prostředí. Odhalení takové šikany je stále těžší a daná situace častokrát přerůstá míru únosnosti.²⁴

4.1.3 Vrstevnické skupiny

Skupiny dětí se vytvářejí od předškolního vzdělávání, ve škole i mimo školu, tedy ve volném čase. Takové skupiny většinou vznikají spontánně. Vrstevnická skupina je tedy malá, neformální sociální skupina, jejímiž členy jsou věkově blízcí jedinci, není zde určen

²³ ČESKO. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22

²⁴ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2005, s. 256.

žádný formální vůdce s formálně určenou autoritou. Vrstevnické skupiny jsou založeny především na společné činnosti členů skupiny a po rodině jsou nejdůležitějším socializačním činitelem.

Je zde patrná vzájemná sounáležitost, partnerství, stejný pohled na život, bezprostřední kontakt, někdy i potřeba vymanit se z kontroly rodiny i školy. Tyto potřeby lze dětem i dospívajícím naplnit v různých volnočasových aktivitách jako jsou skautské a junácké oddíly a jiné organizace. Je ale pouze na rodičích, zda dítě do takového kolektivu zapojí.

V některých případech se skupina vrstevníků může změnit v party a gangy, kde často dítě nalézá to, co postrádá v rodině. Parta tak může uspokojit určité potřeby dítěte jako například soudržnost, bezpečí, oporu, uznání či prestiž. Obvyklé jsou skupiny nebo „party“, které se vyznačují jednotným systémem hodnot, společným způsobem trávení volného času a nezákonným způsobem získávání financí. To vše členy skupiny stmeluje. Hlavní náplní těchto „part“ bývá páčání méně i více závažné majetkové trestné činnosti, společné užívání drog a alkoholu, sprejství či násilná trestná činnost, která má mnohdy rasistický motiv. Ve většině případů je v těchto partách vzájemná závislost nejen mezi samotnými členy, ale i závislost na neformálním vůdci party. Pokud převažují v partě děti se sklony k protizákonnému jednání, ve většině případů strhávají k těmto projevům i děti, které jsou citlivé, přizpůsobivé a mají touhu v něčem vynikat. Tito jedinci by individuálně nepáchaly činy, kterými by porušovaly zákon, ale ve skupině toho schopni jsou.

4.1.4 Média

Vliv médií, především televize (podle mého názoru hlavně komerčních stanic) na proces socializace současných dětí se nedá zpochybňovat. Děti tráví před obrazovkou stále více času místo toho, aby se věnovaly jiným volnočasovým aktivitám. Novým jevem v oblasti televizního vysílání je stírání žánrových předělů mezi zábavou a zpravodajstvím, kde jsou pro větší sledovanost druhého zařazovány naturalistické záznamy dopravních nehod, přepadení peněžních ústavů, atd. Mediální kodexy, které si podle vlastní potřeby jednotlivé stanice samy vytvářejí, regulují zobrazování drastických scén ve zpravodajství, ale méně už ve filmech, přestože fiktivní násilí na obrazovce jednoznačně převažuje.

Časté zobrazování násilí v televizi vyvolává v divákovi pocit, že svět je nebezpečné místo, oslabuje citlivost na skutečné násilí a postupně může vést až k neschopnosti odlišit realitu od fikce. Tak například sleduje-li dítě na obrazovce rvačku a vidí, že hrdina přes množství utržených ran vstane a odejde po svých, může nabýt dojmu, že takové rány nebolí a nezraňují. Příště místo sledování oblíbeného pořadu třeba půjde do parku a na někom si odpozorované chvaty vyzkouší.

„Škodlivé účinky pro mládež může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky

popisované násilí skutečné, tak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co nadsadili pro větší účinnost autoři pořadu.“²⁵

Četné studie prokazují, že napodobit zhlédnuté scény dokáží už velmi malé děti. V odborné literatuře se lze setkat s termínem pondělní syndrom, který označuje *„zvýšenou agresivitu dětí ve školkách a ve školách, která je oprávněně vykládána jako odreagovávání agresivity, jíž se děti nabily během víkendu z televize.“²⁶*

Důležitou roli v prevenci negativních vlivů sdělovacích prostředků hraje kromě působení rodiny a školy počínající *mediální výchova*, jejímž výsledkem by měla být *mediální gramotnost*.²⁷ Prostřednictvím tvorby vlastních novin a televizních, případně rozhlasových pořadů, se děti dozvídají, jak média formulují zprávy k co největší působivosti, tím pádem, jak je obtížné zachovat neutralitu zprávy. V neposlední řadě to, jak může obrazový doprovod pozměnit význam sdělení.

²⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 102.

²⁶ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 103

²⁷ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s.104

Taktéž počítačové hry se neobejdou bez zabíjení, rvaček, různého druhu násilí a dalších kriminálních jevů. Děti mnohdy nejsou schopny rozpoznat virtuální svět od světa skutečného a mohou vnímat protiprávní jednání na monitorech jako běžnou záležitost, nebo jako dobrodružství či jako zábavu. Rány pěstmi či kopání v počítačových hrách nebolí a děti je mohou vnímat tak, že patří k životu. Taktéž mrtvolky jim připadají jako cosi normálního. Závislost na hrách u dětí může v dospělosti plynule přejít v gamblerství.

Protispolečenskému chování mládeže a dětí velice nahrává virtuální svět internetu. Internet poskytuje prostředí bez zábran a subjektivní pocit anonymity. Na internetu najde dítě, nač si vzpomene. Od násilí, přes pornografii až po návod k sestrojení bomby.

V posledních letech se na internetu začala vyskytovat tzv. kyberšikana, která je výrazem zneužití informačních technologií zpravidla jedinci s nestandardní narušenou osobností. Někteří školáci si navzájem posílají ponižující, obtěžující, urážlivé, výhružné a zkreslené informace, pomluvy, nadávky atd. Přecitlivělé a emočně labilní dítě může tento druh šikany dohnat až k nevypočitatelnému jednání, výjimečně i k sebevraždě.

Vliv médií na delikventní chování mládeže však nelze přeceňovat a domnívat se, že přísná regulace sdělovacích prostředků pomůže snížit vysokou úroveň kriminality mládeže.

4.2 Endogenní (vnitřní) faktory

– můžeme rozdělit na biologické vlivy (vlivy dědičné) a vlivy osobnostní

4.2.1 Biologické (dědičné) vlivy

„Člověk si při svém narození přináší na svět určité dispozice, které ve většině případů nejsou ani špatné ani dobré. O těchto dispozicích lze pouze konstatovat, že některé z nich jsou rizikovější než jiné „²⁸

²⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, Praha:ASPI, 2004, s. 389

Geneticky zakódované lidské chování je fakt, který je současnými společenskými vědami stále nedoceněný. Téměř všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů, a dokonce i zájmů je dědičná.

„Souhrn dědičných předpokladů – genotyp – představuje většinou pouze dispozice ke vzniku určité, normální či patologické vlastnosti organismu. V tomto smyslu lze říci, že genetické předpoklady určují míru rizik a vzniku nějaké psychické odchylky.

Jejich konkrétní projev je ve větší či menší míře závislý na kvantitě i kvalitě stimulů vnějšího prostředí. Jak pro normální, tak v ještě větší míře pro patologické jevy je důležitá otázka míry, v níž mohou být psychické vlastnosti předurčeny geneticky a nakolik jsou naopak ovlivnitelné prostředím. Tato míra, neboli heritabilita je u různých normálních vlastností různá. V zásadě platí, že čím je genetická odchylka od normy závažnější, tím méně se zde mohou uplatnit vlivy prostředí.“²⁹

„Genetická dispozice může být odpovědná např. za sníženou sebekontrolu nebo za hyperaktivitu.“³⁰

K doložení významu vlivu dědičnosti na kriminalitu dokládám několik výzkumných studií.

„K ověření teoretického konceptu, který vychází z hypotézy o existenci dědičných dispozic zvyšujících sklon k páchání trestných činů, byly opakovaně

²⁹ BEDNÁŘ, M. *Volný čas a kriminalita dětí a mládeže*, 2006, s. 14

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 23

*prováděny výzkumy dvojčat a tzv. výzkumné adopční studie“.*³¹

Ve výzkumech dvojčat se vychází z toho, že genetický základ jednovaječných dvojčat je identický, zatímco genetický základ dvojvaječných dvojčat se odlišuje. To znamená, že pokud skutečně hraje dědičná dispozice významnou roli v genezi delikventního chování, mělo by se v případě delikventního chování jednoho dvojčete z jednovaječného páru zachovat podobným způsobem i druhé dvojče a to významněji, než jak tomu bude v případě páru dvojvaječných dvojčat, kde stejný genetický základ chybí.

Jako příklad Kuchta uvádí dánský výzkum Christiansena, publikovaný v roce 1977, kdy byla zjišťována kriminalita u 325 párů jednovaječných i 611 párů dvojvaječných dvojčat. Tento výzkum potvrdil vyšší shodné chování u jednovaječných dvojčat. Kriminalita obou jednovaječných sourozenců byla 35,2%, zatímco u dvojvaječných dvojčat to bylo pouze 12,5% případů.³²

Studie dvojčat ukazují, že dědičnost ovlivňuje jen některé z množiny rysů považovaných za znaky patologické osobnosti.

4.2.2 Vlivy osobnostní

Osobnostní dispozice každého jedince můžeme zařadit mezi faktory, které podmiňují vznik kriminálního jednání. O protispolečenském chování mohou rozhodovat: poruchy osobnosti a vybrané vrozené znaky osobnosti, o nichž se předpokládá, že se podílejí na kriminálním chování mládeže, úroveň obecných rozumových schopností – tedy inteligence.³³

³¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie trestní politiky*. Praha : C. H. Beck 2005, s. 61

³² KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 61-62

³³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 54 – 55

4.3 Poruchy chování u dětí

Poruchy chování představují psychiatrickou diagnostickou jednotku a zároveň společenský problém. To, jaké chování je považováno za vhodné a žádoucí a které naopak za nevhodné a nežádoucí, určuje naše společnost. Lidé nemají většinu těchto společenských norem chování vrozenou, nýbrž si je osvojují během života. Pokud se někteří jedinci nejsou schopni těmto normám naučit a trvale je porušují, stávají se ve společnosti nežádoucími a jsou vystaveni buď represivním opatřením, nebo pokusu o nápravu – převýchovu nebo léčbu.

Poruchy chování jsou charakterizovány opakujícím se a trvalým obrazem

- agresivního
- vzdorovitého
- disociálního chování

Příkladem takového chování jsou nadměrné rvačky, tyranizování slabších, krutost k jiným lidem nebo ke zvířatům, závažná destrukce majetku, zakládání ohňů, krádeže, opakované lhaní, záškoláctví, útoky z domova, mimořádně časté a intenzivní výbuchy zlosti, vzdorovité provokativní chování a soustavná neposlušnost.

K zvláštní formě poruchy chování patří lehká mozková dysfunkce, dnes syndrom ADHD, jako výraz drobného poškození centrální nervové soustavy, které mohlo nastat v období prenatálním, natálním a postnatálním nebo i vlivem heredity. Pro syndrom ADHD jsou charakteristické znaky: omezená schopnost koncentrace, porucha pozornosti, impulsivnost, náladovost, vzteklost, hyperaktivita někdy i hypoaktivita.

Porucha ADHD může být diagnostikována ve všech věkových kategoriích – od dětství do dospělosti. Porucha má různé symptomy dle věku. Projevují se již v kojeneckém období poruchou základních biorytmů, v batolecím a předškolním věku dezinhibicí (nekontrolovaností), ve školním věku kognitivní dysfunkcí (poruchou pozornosti), v adolescenci poruchami chování, v pozdní adolescenci poruchami chování, v pozdní adolescenci a časně dospělosti sociální maladaptací (konfliktním až patologicky nepřizpůsobivým chováním ve společnosti) spojenou často s kriminalitou a zneužíváním návykových látek.³⁴

Poruchy pozornosti se mohou projevovat v situacích, které jsou pro dítě nemotivující. Dítě má problémy s podřizováním se pravidlům jak ve škole, taktéž při podřizování se autoritě dospělého, mohou se u něj vyskytnout problémy s dokončením úkolu. Výchova dítěte s takovou poruchou chování je zejména pro rodiče dlouhodobou zátěží. Může docházet k problémům v komunikaci se školou atd., zpravidla poté dochází ze strany rodičů ke změně školy, což pozitivnímu vývoji dítěte nepřispěje.³⁵

Poruchy jsou tedy mnohem frekventovanější u chlapců a u potomků antisociálních dospělých jedinců s poruchou osobnosti a s poruchami chování rodičů podporovaných také alkoholismem, narkomanií, kriminalitou, nezaměstnaností, chudobou apod. „*Antisociálně se chovající chlapci, deprivanti, se dostávají do vězení s přibližně sedmdesátiprocentní pravděpodobností. Polovina z nich se stává recidivisty.*“³⁶

³⁴ PAVLOVSKÝ, P., *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada, 2009, str. 118

³⁵ JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 238.

³⁶ KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J.. *Vzpouza deprivantů, nestvůry, nástroje, obrana*. Praha: Galen, 2006., s. 115

5 RYSY PACHATELŮ Z ŘAD MLÁDEŽE

5.1 Osobnost nezletilých pachatelů

Osobnost pachatele z řad nezletilců a mládeže a její osobnostní rysy významně ovlivňují způsob spáchání a rovněž způsob jednání s tímto pachatelem v průběhu vyšetřování. Téma osobnostních rysů těchto pachatelů je velice obsáhlé, ale základní znaky lze rozčlenit do čtyř období, která jsou v podstatě přechodovými články mezi dítětem a dospělým člověkem.

- Období dítěte – od 0-10 let věku,
- Období pubescence – zhruba od 11 (12) do 15 let věku,
- Období adolescence – od 16 do 20 let věku
- Časná dospělost – od 20 do 25 let věku.

Obdobím dospívání lze souhrnně nazvat období pubescence i adolescence. V tomto období dochází k pohlavnímu zrání jedince, objevují se nové pudové tendence a jedinec hledá způsoby, jak tyto pudové tendence uspokojovat a kontrolovat. Adolescence je po ukončení období pubescence druhou fází časového úseku dospívání. Je vymežována věkem 15-20 let, ale projevuje se zde individuální variabilita.³⁷

5.2 Skupiny pachatelů z hlediska vývojové kriminologie

Z hlediska vývojové kriminologie lze dělit pachatele z řad nezletilých a mladistvých na dvě skupiny:

-chroničtí pachatelé – takový pachatel je již od dětství problémový. Zhruba mezi šestým až dvanáctým rokem u něj dochází již k prvním kontaktům s orgánem sociálně-

³⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.. *Vývojová psychologie*, 3. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o. 1998, str. 138-174

právní ochrany dětí nebo s policií. Dítě je lhostejné k obecně uznávaným pravidlům a normám. Má problémy s dodržováním školního řádu i s pravidelnou docházkou do školy. Často se u něj vyskytují ataky vzteku, vzdorovitost a destruktivní sklony. Komunikace s vrstevníky je problémová s prvky agrese. Běžné výchovné metody zde selhávají. Kolem dvanáctého roku věku už tito jedinci páchají závažnější majetkové a násilné delikty, které se s přibývajícím věkem stupňují. Většina trestných činů spáchaných těmito pachateli však zůstane neoznámena, projednávány jsou většinou jen ty závažnější. Kriminální chování chronických pachatelů přetrvává i v dospělosti, dalo by se říci, že tito pachatelé jsou věčnými recidivisty, jsou protikladem mladistvého pachatele, u kterého je kriminální aktivita vymezena obdobím adolescence.

-mladiství delikventi - tito pachatelé začínají vykazovat problematické chování ve věku mezi dvanácti až patnácti lety, tedy v období puberty. Do této doby s nimi nejsou žádné výrazné výchovné potíže. Typická je spíše drobná, příležitostná majetková kriminalita, vyjádření vzdoru zejména vůči rodičům. Delikventní činnost bývá omezena jen na dobu adolescence, respektive raného mládí. Po dosažení dospělosti klesá, popřípadě úplně mizí. Postupující věk u této skupiny mladistvých pachatelů pak zřejmě nese potenciál zábrany dalšího pokračování v páchání trestné činnosti.³⁸

Zatímco u mladistvých delikventů je možnost nápravy velmi pravděpodobná, u chronických pachatelů je naopak možnost nápravy téměř zanedbatelná.

„Chroničtí pachatelé by tedy neměli být posuzováni jako mladiství, ale trestáni stejně přísně jako dospělí pachatelé.“³⁹

³⁸ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.. *Vývojová psychologie*, 3. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o. 1998, str. 138-174

³⁹ ČÍRTKOVÁ, L.. *Forenzní psychologie*. 2.vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 69 a násl.

6 KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE

6.1 Sociálně právní ochrana dětí

Představuje dodržení práv dítěte na život, na péči rodičů, jeho dobrý vývoj a v neposlední řadě právo na výchovu. Dále zajišťuje práva dítěte na vzdělávání, zaměstnání, zajišťuje ochranu dítěte před duševním či tělesným násilím, ochranu před zanedbáváním dítěte a v neposlední řadě má zajistit ochranu dítěte před zneužíváním nebo vykořisťováním.

Konkrétní znění je vymezeno zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí:

§ 1 Sociálně-právní ochrana dětí

(1) Sociálně právní ochranou dětí (dále jen sociálně-právní ochrana) se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.⁴⁰

6.2 Právní kontrola

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Sbírka zákonů, ročník 1999, částka 111

Do konce 19. století se s nezletilými a mladistvými pachateli nakládalo podobně jako s dospělými. Normy chování dospělých byly uplatňovány i na dětech, děti podléhaly totožným sankcím a byly vězněny ve stejných ústavech.

„Kontrola kriminality mládeže se přizpůsobovala pozitivisticky determinujícím pohledům na pachatele jako na nemocnou osobu nebo naopak jako na determinovaného zločince. V prvním případě to znamenalo vkládání nadějí do převýchovného a nápravného účelu trestu a v případě druhém staronové očekávání odstrašujícího efektu trestu.“⁴¹

Až počátkem 20. století se postupně začaly tyto činy mladých pachatelů sankcionovat jinak a bylo uznáno, že míra trestní odpovědnosti nemá být stejná u dětí jako u dospělých, i když se dopustily stejného protiprávního jednání. Začal být preferován výchovný cíl před ochranou společnosti v trestní odpovědnosti mládeže.

6.3 Preventivní opatření

Preventivní opatření mezi mládeží je potřeba založit na pokusu o změnu okolností, které mohou vést k delikventnímu jednání, na prevenci recidivy, na snížení frekvence prvních a závažných deliktů. Konkrétní potřeby sociálně rizikových nezletilců a mladistvých jsou předmětem především sekundární prevence. Tato je zaměřena již na skupiny potencionálních a reálných delikventů. Terciální prevence je zaměřena na konkrétního jedince a jeho resocializaci a předcházení recidivy.

Mezi nejčastější formy prevence patří:

- přijímat opatření směřující k zajištění smysluplného trávení volného času (mimoškolské aktivity pořádané školou, sportovní a zájmové aktivity, dětská hřiště atd.)
- zajišťování a realizování nejrůznějších preventivních programů vedoucí k osvětě ve školách a rodinách (poradenská činnost, jak postupovat v situaci, kdy dítě páchá protiprávní jednání, jak zjistit, že dítě užívá drogy atd.)
- minimalizace počítačových her s násilnou tematikou

⁴¹ ZOUBKOVÁ, Ivana. Kontrola kriminality mládeže. 1. vydání, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, str. 47

-zprostředkování zaměstnání pro nezaměstnanou mládež (poradenská činnost, zajištění možnosti rekvalifikace atd.)

Mezi preventivní opatření ze strany státu lze zmínit Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále jen RVPPK). Předmětem činnosti RVPPK je vytvářet a sjednocovat koncepci preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a metodicky napomáhat při její realizaci na všech úrovních veřejné správy. RVPPK rovněž předkládá vládě České republiky Strategii prevence kriminality pro stanovené období. Každoročně vyhodnocuje cíle a úkoly vyplývající ze Strategie prevence kriminality a předkládá vládě České republiky zprávu o jejich plnění. Schvaluje žádosti o dotaci v rámci Programu prevence kriminality pro územní samosprávné celky.

6.4 Represivní opatření

Represivní opatření proti kriminalitě páchané mládeží musí být naprosto odlišná oproti represivním opatřením, která jsou uplatňována vůči dospělým pachatelům. Neadekvátní použití trestního práva by mohlo vést k opačnému důsledku. Při tvorbě zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže z.č. 218/2003 Sb. byl kladen důraz na nápravu mládeže a její začlenění do společnosti.

§ 9

Účel opatření

(1) Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.

(2) Ustanovení trestního zákoníku o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody se u mladistvých neužije.

§ 10

Druhy opatření

(1) Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:

a) výchovná opatření,

b) ochranná opatření a

c) trestní opatření.

(2) Výchovná opatření je možné mladistvému, proti němuž se řízení vede, uložit s jeho souhlasem již v průběhu tohoto řízení před rozhodnutím soudu pro mládež o vině mladistvého.⁴²

7 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část je rozdělena do dvou částí. První část analyzuje trestnou činnost dětí v letech 2015-2019. Cílem této analýzy je potvrzení či vyvrácení názoru, který koluje ve společnosti a to je, že trestná činnost nezletilých a mladistvých neustále roste. Dále cílem analýzy trestné činnosti u nezletilých a mladistvých pachatelů je zjištění faktů, jaký druh trestné činnosti je nejčastější. Tato analýza by měla potvrdit předpoklad, že nejčastější trestnou činností obecně u dětí je majetková trestná činnost.

Ve druhé části jsem využila znalosti z práce s kriminálními osobami, jelikož již 22. rokem pracuji jako policistka a 5 let jsem se věnovala právě trestné činnosti dětí a nezletilých. Právě díky těmto pracovním zkušenostem jsem oslovila našeho dlouhodobého klienta s cílem pokusit se zjistit důvody, které ho motivovaly k současnému způsobu jeho života. Uvedenou osobu jsem pojmenovala Samuel z důvodu ochrany osobních údajů.

⁴² ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), částka 79/2003, §9, §10

7.1 Statistická analýza

Cílem této části je zanalyzovat vývoj kriminality pachatelů (delikventů) ve věku do 0-18 let věku. Touto analýzou chci potvrdit či vyvrátit fakt, že majetková kriminalita je mezi trestnými činy páchanými mládeží jednoznačně převažující. K analýze jsem využila data ze statistik Policie ČR (ESSK). Je však též nutné přihlížet k tomu, že tyto statistiky neobsahují informace o kriminalitě skutečné, ale pouze registrované, přičemž právě u kriminality mládeže musí být zohledněna vysoká míra latence.

Trestná činnost dětí celkem v ČR v období 2015-2019⁴³

Tabulka č. 1

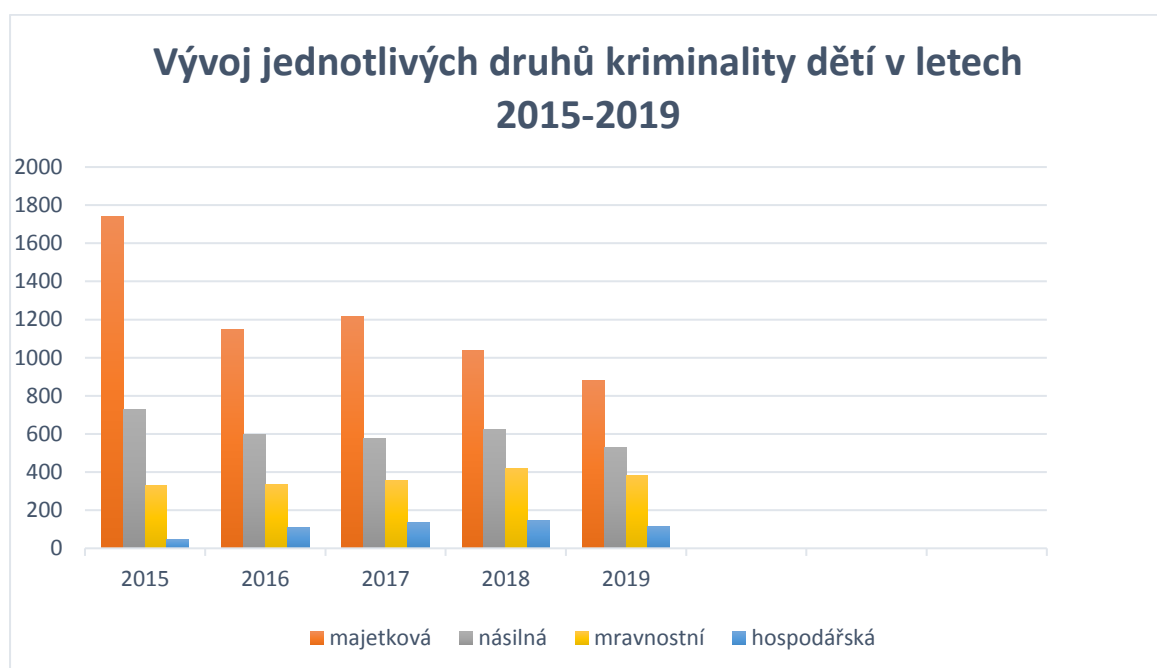
	2015	2016	2017	2018	2019
Celkem*	3944	3059	3088	3166	3361
Nezletilí	1308	1072	1062	1122	1340
Mladiství	2747	2111	2140	2138	2163

Zdroj: Statistické ročenky Ministerstvo vnitra ČR

**celkem - není součtem nezletilí + mladiství, protože jeden skutek mohou spáchat oba a byl by započítán duplicitně*

⁴³ Převzato a upraveno: Statistické ročenky z let 2015-2019, dostupné na <http://www.mvcr.cz>

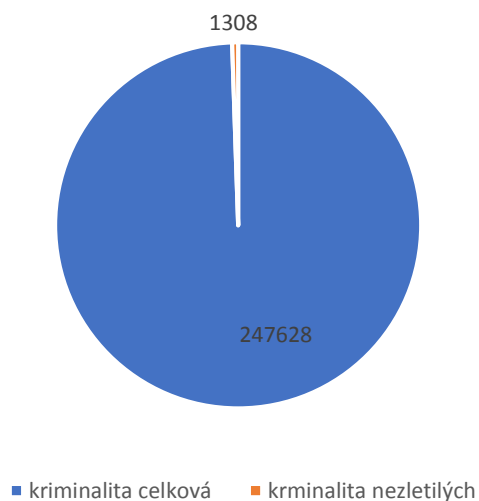
Graf č. 1

Z tabulky č.1 a následně z grafu č.1 je patrné, že předpoklad, který měl být touto analýzou potvrzen či vyvrácen, tedy to, že kriminalita dětí obecně roste, je chybný. Z grafu je zřejmé, že majetkové trestné činnosti z řad dětí (ve věku 0-18) došlo v posledních letech k poklesu. Naopak u mravnostní trestné činnosti došlo k nárůstu, což je alarmující. Z výše uvedeného lze obecně říci, že kriminalita dětí klesá, ale bohužel nedochází ke snižování závažnosti spáchaných trestných činů (zejména u násilné a mravnostní trestné činnosti). Je nutné poukázat na skutečnost, že moje tvrzení vychází pouze ze statistických dat Policie České republiky, která pracuje jen se zjištěnou kriminalitou, tzv. zjevnou kriminalitou. U kriminality této věkové skupiny je ale velký podíl tzv. latentní kriminality (jedná se o skrytou kriminalitu) a většina trestných činů spáchaných touto věkovou skupinou není vůbec hlášena Policii České republiky. Řeší se například ve škole, či je řeší OSPOD ve své kompetenci.

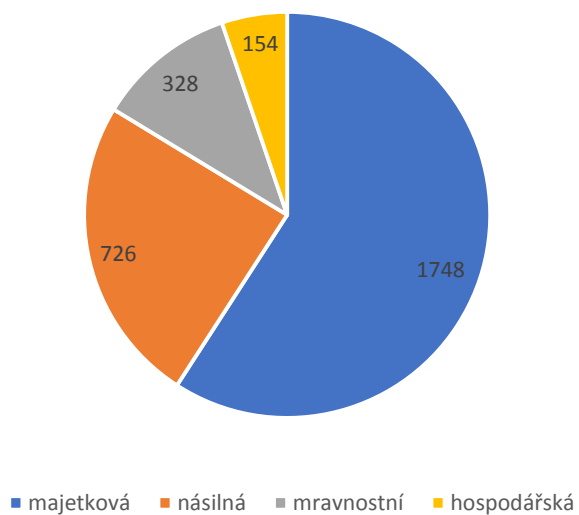
Graf č. 2

Podíl trestné činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti
v ČR roce 2015

Graf č. 3

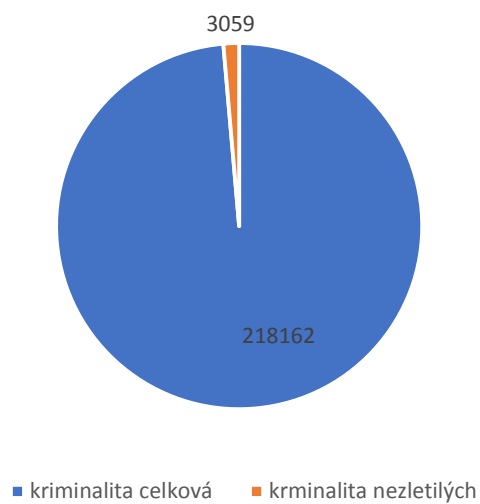
Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2015

..

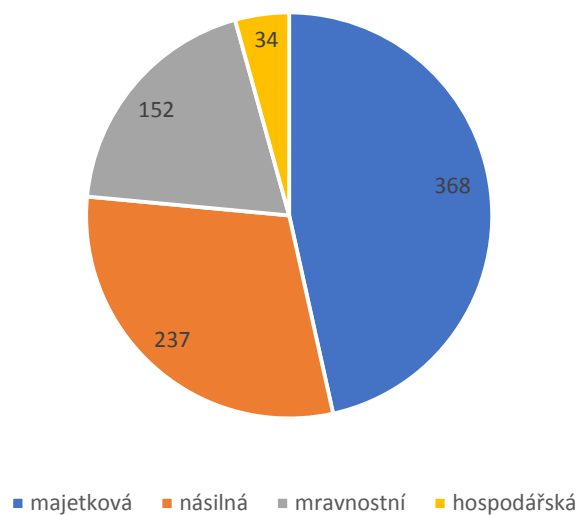
Graf č. 4

Podíl trestné činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti
v ČR roce 2016

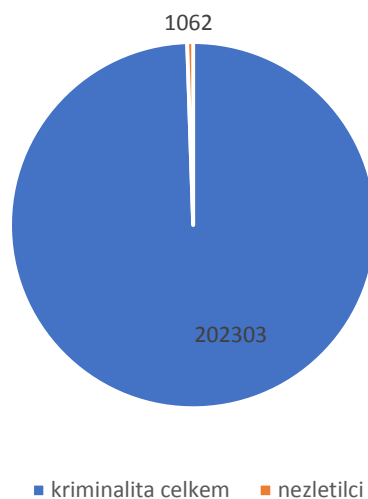
Graf č. 5

Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2016

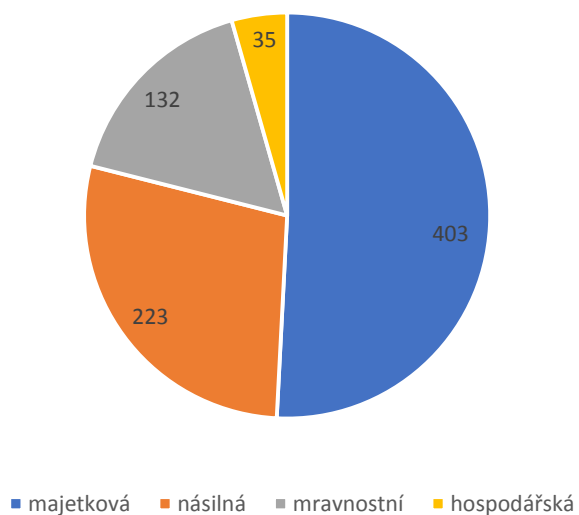
Graf č. 6

Podíl trestné činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti
v ČR v roce 2017

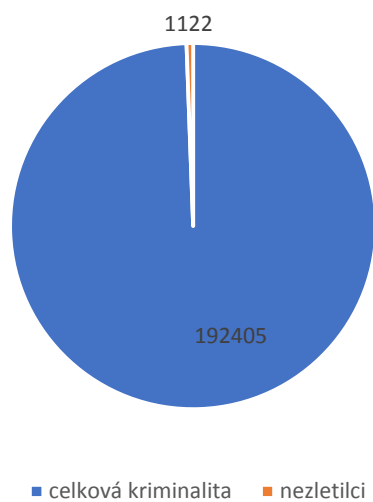
Graf č. 7

Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2017

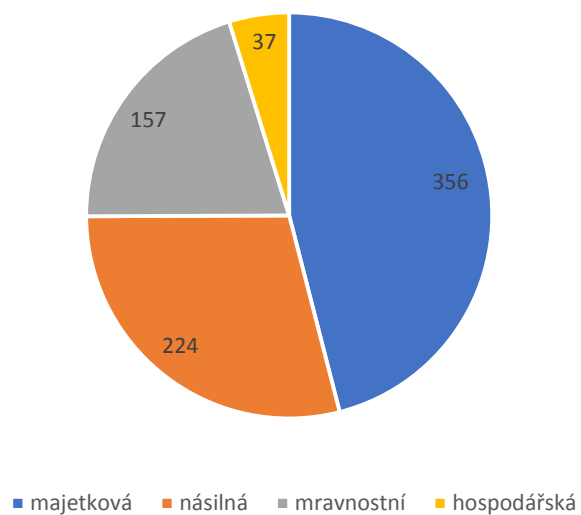
Graf č. 8

Podíl trestné činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR v roce 2018

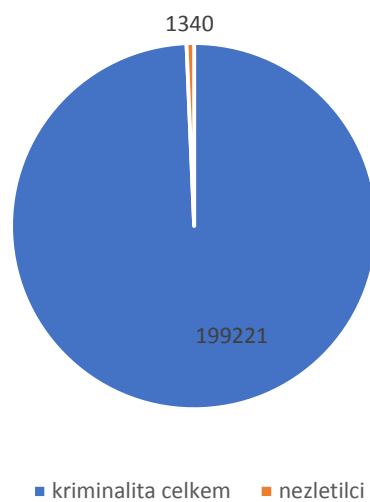
Graf č. 9

Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2018

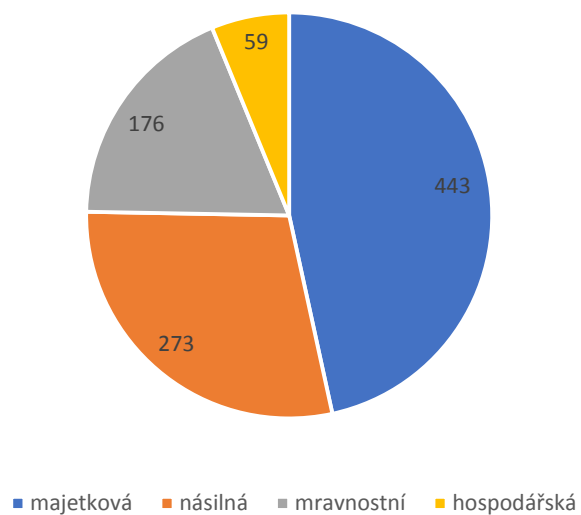
Graf č. 10

Podíl trestné činnosti nezletilých na celkové trestné činnosti v ČR v roce 2019

Graf č. 11

Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2019

Grafy č. 2 až č. 11 přehledně znázorňují podíl trestné činnosti nezletilých pachatelů na celkové trestné činnosti v ČR, dále je zde přehledně znázorněn podíl jednotlivých druhů trestné činnosti nezletilců v konkrétním roce. Z těchto grafů je patrné, že majetková trestná činnost je nejčastější trestnou činností, která je páchána ze strany pachatelů této věkové skupiny. Dále je zde zřejmé, že druhý největší podíl z celkové trestné činnosti nezletilých tvoří násilná trestná činnost, což je velice znepokojivé. Do grafů je též zakomponována hospodářská trestná činnost nezletilých pachatelů, která má sice v celkové trestné činnosti této věkové skupiny zanedbatelný podíl, ale je zjevné, že i tato věková skupina pachatelů je schopna páchat trestné činy této kategorie, které vyžadují alespoň minimální přípravu a schopnost k jejímu páchání.

Z výše zanalyzovaných let zjevné kriminality nezletilých pachatelů by se dal vyvrátit předpoklad, že kriminalita nezletilců roste. Jak už ale bylo řečeno, v předchozích vyhodnoceních konkrétních tabulek a grafů je potřeba tento pokles nepřecenit a nadále se touto problematikou zabírat z důvodu, že mládež v tomto věku by měla mít určitě jiné zájmy než páchat trestnou činnost, ať ji k tomu vede cokoliv. Dále bylo zjištěno, že zjevná kriminalita sice klesá, ale závažnost kriminality se nesnižuje, ba právě naopak. I toto potvrzuje aktuálnost tohoto tématu.

Z hlediska struktury trestné činnosti mládeže lze říci, že se výrazně nemění a stále zůstávají těžištěm trestné činnosti dětí a mladistvých hlavně majetkové trestné činy. Současně je však nutné si uvědomit, že krádeže spáchané dětmi a mladistvými mají nejvyšší míru latence.⁴⁴ Je to způsobeno zejména tím, že mládež nejčastěji zcizuje věci zanedbatelné hodnoty a také často okrádá vlastní rodinné příslušníky, kteří čin později ani neohlásí.

⁴⁴ Marešová, A.. *Kriminalita mládeže v podmínkách současné české společnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze; Policejní akademie České republiky, 2018, s. 18.

7.1 Případová studie Samuel

V druhé části mé práce zhodnocuji nejen své dlouholeté působení u Policie ČR, znalost prostředí a časté setkávání s mladistvými pachateli, ale i známosti a úzkou spoluprací s pracovníky OSPOD v řešení delikventního jednání nezletilých.

Z velkého množství svých řešených mladistvých jsem se rozhodla popsat případ chlapce Samuela. Poznala jsem ho jako nezletilého a jeho delikventní kariéru sleduji dodnes, kdy se s ním pravidelně setkávám už jako s plnoletým pachatelem. Jméno je z důvodu ochrany osobních údajů smyšlené.

Cílem mé práce je pochopit jeho chování a volbu způsobu života jako následek mnoha okolností a vnějších vlivů.

OSBOBNÍ ÚDAJE

jméno: Samuel
narozen: 1998
sourozenci: jedináček
vzdělání: základní škola

RODINNÉ ÚDAJE

matka

narozena: 1980

zaměstnání: pokladní v supermarketu

vzdělání: SOU obchodní – prodavač/ka

nemoci v rodině matky:

Matka trpí úzkostnými stavy. Její matka (dále babička) trpěla bipolární afektivní poruchou, zemřela na rakovinu prsu v 55 letech. Její otec (dále dědeček) propadl závislosti na alkoholu, zemřel v 50 letech na krvácení do mozku po pádu ze schodů.

otec

neznámý

RODINNÁ SITUACE

Samuel se narodil do neúplné rodiny matce jen pár dnů po dovršení plnoletosti. Ta výuční list získala pár týdnů před porodem. Otěhotněla po krátkodobé známosti. Partner ji opustil v prvních měsících těhotenství. Otce nenechala zapsat do rodného listu. Otec se k rodičovství nikdy dobrovolně nepřihlásil. Dle výpovědi Samuela mu matka během jedné hádky prozradila, kdo jeho otcem je, ten toto však při osobním setkání popřel.

Matka zůstala bydlet u svých rodičů v zcela nevyhovujících podmínkách. K dispozici měla pouze svůj „dětský“ pokoj v bytě 3+1. Aby uživila sebe i dítě, po rodičovské dovolené musela pracovat na 1,5 úvazku jako prodavačka.

Na babičku se nemohla vzhledem k jejímu duševnímu onemocnění spolehnout. Ve fázi deprese nebyla schopna vykonávat běžné činnosti a často vyhrožovala sebevraždou. V období mánie pak nebyla schopna sama sebe kontrolovat a nezdědka se stávalo, že s malým Samuelem byla do noci na hřištích ve snaze mu všechno vynahradiť. V tomto období byl Samuel přetěžován a vyústilo to v poruchy spánku. Mezi těmito fázemi v tzv. remisi se však o svou dceru i vnuka starala vzorně. Pomáhala jednak s péčí a výchovou a také finančně.

Dědeček alkoholik často řešil spory s oběma ženami agresivně. Obě dvě i svého vnuka často bil. Svou závislost se nesnažil léčit. Zemřel na následky pádu ze schodů, když bylo Samuelovi 9 let. Soudní pitva prokázala 2,3°% alkoholu v krvi.

Samuel se už jako dítě stranil kolektivu svých vrstevníků. Vždy se snažil včlenit do party starších. V době puberty se ho ujala pouliční parta a se Samuelem začaly potíže. Vstupenkou do týmu byly drobné krádeže, kouření, pití alkoholu. V tomto období poprvé okusil i marihuanu. Do školy téměř nedocházel, a pokud ano, narušil celou výuku.

„Samuel nemá ve škole kamarády. S nikým se nebaví. Mladší spolužáci se ho bojí a žáci z vyšších tříd ho mezi sebe nechtějí. Jediná jeho parta je ta venku, která ho táhne ke dnu. Pokud je Samuel doma, zavře se do svého pokojíčku a nevychází. S matkou i babičkou hovoří heslovitě. Domácí práce provede na povel.“

OSOBNÍ ANAMNÉZA

Samuel se narodil matce samoživitelce v termínu, porodní váha průměrná. Matka ho kojila krátce. Během dětství nebyl nijak vážně nemocný a kromě zlomeného předloktí (dle lékařské zprávy po pádu z kolotoče) neutrpěl závažný úraz.

Samuel byl vždy tělesně vyspělejší než jeho vrstevníci. Byl větší a silnější, vždy působil starším dojmem. Je průměrně inteligentní, nedokáže udržet dlouhodobě pozornost. Jeho myšlení je spíše pomalejší. Je velmi sobecký, egocentrický a extrovertní, neschopný jakékoliv empatie.

V předškolním věku byl často bit dědečkem. U matky ani babičky nenašel zastání. Tato situace se zlepšila v jeho devíti letech po smrti dědečka. Jeho ublíženost se projevovala záchvaty vzteku.

SOCIÁLNÍ ANAMNÉZA

Samuel je spíše extrovertní povahy. Vztahy navazuje bez problémů, a to spíše se staršími. Jako dítě neměl žádné koníčky. Po škole i „za školou“ se potuloval s pouliční partou. Okusil první cigaretu, alkohol i marihuanu. V této partě byl velmi oblíben. Rád na sebe poutal pozornost extrovertním chováním. Svoje místo v patě si vydobyl i díky mnoha drobným krádežím.

VÝTAH Z DOKUMENTACE ODDĚLENÍ PÉČE O DĚTI

Samuel je na oddělení péče o dítě (dále OPD) evidován od roku 2010 (jeho 12 let), kdy ředitel školy podal žádost o šetření kvůli vysoké absenci ve školní výuce. V péči oddělení sociální prevence (dále OSP) je Samuel od roku 2011 a to z důvodu intoxikace omamnými látkami při výuce.

V dubnu 2011 pojala třídní učitelka během vyučování podezření, že je Samuel intoxikován omamnými látkami, které u něj později i našla. Samuel byl následně převezen do Fakultní nemocnice v Plzni. Následně byla tato informace předána na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a současně byla podána žádost o provedení sociálního šetření. Z lékařské zprávy vyplývá, že byl Samuel po přijetí do nemocnice cítit chemikáliemi, které se u toxikomanů vylučují potem. V tříslech objevili lékaři při vyšetření vpichy od injekčních jehel a v těle zjistili metamfetamin (pervitin) a THC (marihuana).

V červnu 2011 oznámila výchovná poradkyně základní školy na OSPOD, že má Samuel příliš mnoho neomluvených hodin. Za poslední dva měsíce narostl počet neomluvených hodin na 28. Samuel nedokázal svoji absenci vysvětlit. Matka během výchovné komise zpětně omluvila jen pár hodin z rodinných důvodů. Po prázdninách od září Samuel do školy docházel pravidelně. Vzorná docházka mu vydržela jen měsíc a půl. Od poloviny října začal opět chybět, omluvenky nedoložil. Od listopadu pak musela matka Samuela do školy i ze školy doprovázet. Přesto za toto pololetí jeho absence dosáhla 51 neomluvených hodin z celkových 145.

V roce 2012 přestal Samuel chodit do školy na konci února. Nepřišel do školy celý měsíc. Absenci měl řádně omluvenou od lékaře, ale jeho matka o jeho nemoci nevěděla. Každé ráno totiž odcházel do školy, odpoledne se z ní zas vracel. Do školy ale nedorazil. Jeho záškoláctví se tentokrát provalilo díky jeho neúspěšné drobné krádeži v obchodním centru, kterou řešila Policie ČR. V dubnu Samuela opět řešila kurátorka OSPOD společně s vedením školy i třídní učitelkou. Do konce roku ke zlepšení nedošlo. V druhém pololetí osmé třídy nebyl Samuel na 167 hodinách. Neomluvených jich měl zásluhou omluvenky od lékaře pouze šest. Protože ale absence byla příliš vysoká - Samuel zmeškal 67% z celkového počtu odučených hodin - musela ve škole zasedat školní výchovná komise, které se zúčastnila i Samuelova matka. Během ní se rozhodlo, že Samuel musí být přezkoušen, aby se uzavřela klasifikace a Samuel mohl postoupit do posledního ročníku.

Samuel v deváté třídě vypadal výrazně starší než jeho spolužáci. Byl vysoký, statný, lidé mu hádali minimálně 18 let.

Ve školním roce 2012/2013 se Samuelovo chování ve škole k lepšímu neobrátilo. V říjnu jeho babičce zjistili rakovinu prsu. Situace se tak vyostřila i doma. Babička přestala docházet do práce. Matka si z finančních důvodů musela najít další práci, takže se vracela domů večer. Samuel se domů vracel současně s matkou, někdy i později. Těžce nesl onemocnění babičky a nechtěl se dívat na nežádoucí účinky chemoterapie. Ve škole se sprostě utrhoval nejen na spolužáky, ale i na učitele. Škola ho nebavila, obtěžovala a bránila v jeho mimoškolních aktivitách. Z poznámek si nic nedělal, jednu žakovskou knížku před učitelem roztrhal a další ztratil. Několikrát byl přistižen s cigaretou na záchodcích a školním hřišti.

V druhém pololetí zameškal 248 hodin, z toho 59 neomluvil. V červnu 2013 byl Samuel opět přistižen při krádeži. Případem se začala opět zabývat Policie ČR. Na OSPOD bylo zasláno sdělení: *„Dne 13. 6. 2013 byly zahájeny úkony trestního řízení ve věci podezření z přečinu krádeže. Jmenovaný Samuel X., trvale bytem..., byl zadržen hlídkou PČR. Ve věci probíhá další šetření. Výše uvedené skutečnosti Vám tímto dávám mna vědomí.“*

Okresní státní zastupitelství v Plzni rozhodlo o opatrovnické činnosti kurátorkou pro mladistvé, která případ Samuela sleduje od samého počátku.

Dne 19. 6. 2013 Okresní státní zastupitelství v Plzni, jako navrhovatel v právní věci, podalo návrh na ústavní výchovu nezletilého Samuela X. a současně návrh na vydání předběžného opatření dle § 76 odst. 1 písm. B) o. s. ř.

O týden později 26. 6. 2013 Okresní soud Plzeň nařídil předběžné opatření, kterým byl nezletilý předán do péče Dětského diagnostického ústavu v Plzni. Matka proti usnesení soudu nepodala odvolání, souhlasila. Sama totiž na výchovu syna nestačila. Škola umožnila Samuelovi dokončit devátou třídu. Samuel ukončil studium na základní škole s prospěchovým průměrem 2,49. Nejen z důvodu vysoké absence (celkem 374 zmeškaných hodin, z toho 67 neomluvených) měl sníženou známku z chování o dva stupně.

Do Dětského diagnostického ústavu v Plzni Samuel nakonec nastoupit nemohl. Vstupní lékařské testy odhalili v jeho krvi a moči stopy drog. Musel tedy podstoupit další vyšetření na dětské psychiatrické ambulanci ve FN Plzeň - Lochotín, které potvrdilo přítomnost metamfetaminu a THC v organismu.

Na doporučení lékaře se matka obrátila na nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze, která jako jediná nemocnice v ČR disponuje detoxikačním oddělením pro mladistvé toxikomany. Dvuměsíční detoxikační léčba Samuelovi nepomohla. Již týden od jeho propuštění Samuel opět užil drogu.

Soud předběžně nařídil ústavní léčbu v Klíčově, což je středisko výchovné péče zajišťující preventivně výchovnou péči dětí a mládeže, u nichž je dominantní porucha chování, zneužívání návykových látek a projevy sociality. Z tohoto zařízení však Samuel po pěti dnech utekl. Policie ČR po něm vyhlásila celostátní pátrání. Na útěku opět užíval drogu, po svém dopadení ho čekal další detox v nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, kde mu podávali substituční látku Subotex a doporučili psychologickou péči.

V září 2013 byl Samuel opět dopraven do Klíčova do diagnostického ústavu, odkud po měsíci pokračoval na základě rozhodnutí soudu do Výchovného ústavu Nová Role, který je určen pro nepřizpůsobivé chlapce ve věku od 15 do 18 let. Samuel se zde

setkal s dalšími narkomany, dál zloději a prostitutky. Většinou se jednalo o chlapce romského původu a ze sociálně slabých rodin. I z tohoto zařízení Samuel utekl.

Přes rok byl Samuel v registru celostátně hledaných osob. Přebýval u svého kamaráda v Třinci. Společně vyráběli pervitin, Samuel ho prodával po ulicích v Ostravě.

Do žádného výchovného ústavu se Samuel již nevrátil. Po roce stráveném v Moravskoslezském kraji se vrátil k matce do Plzně. Ta s ním docházela do K centra, které poskytuje služby uživatelům drog od 15 let věku a k psychologovi pro mladé uživatele drog.

PLNOLETOST

V roce 2016 oslavil Samuel své 18. narozeniny. Krátce poté ho Okresní soud Plzeň - město odsoudil nepodmíněně za opakované krádeže na půl roku, od počátku roku 2017 strávil ve vazbě 9 měsíců a od roku 2018 si odpykává svůj dvouletý trest. Ve všech případech za opakované krádeže.

ANALÝZA PŘÍPADU SAMUEL

Rodina a rodinné prostředí

Samuel je jedináček Narodil se matce samoživitelce, otce nikdy nepoznal. Muž, kterého matka označila jako otce, toto popřel, odmítl s ním hovořit. Vyrůstal v malém bytě s matkou a jejími rodiči. S matkou obýval jeden pokoj do svých devíti let. Jeho dědeček alkoholik ho celé dětství bil. Babička trpěla bipolární afektivní poruchou. Matka

byla zaměstnána jako prodavačka. Většinu Samuelova dětství byla nucena pracovat minimálně na 1,5 úvazku. Samuel trávil hodně času s prarodiči. Jeho denní režim postrádal jakákoliv pravidla. Po škole se toulal po sídlišti, neměl žádné koníčky. Školní povinnosti si neplnil, důvodem bylo i to, že ho nikdo nekontroloval. Učení Samuela nebavilo.

Záškoláctví

Samuel začal cíleně zameškovávat výuku ve svých 12 letech. Jsem přesvědčena o velké míře pochybení především matky. Ta na své dítě neměla čas kvůli pracovnímu vytížení. Po návratu z práce se již Samuelovi nevěnovala. Nekontrolovala mu domácí přípravu, neučila se s ním, neprobírala s ním jeho radosti ani starosti. Matka i babička nezasáhly v otázce záškoláctví. Jeho absenci často omlouvaly jako rodinné důvody.

Volný čas

Samuel neměl ani doma žádné povinnosti. Matka ani babička nekontrolovaly, kam dítě chodí po škole, s kým se kamarádí. Nepodporovaly ho v žádných mimoškolních aktivitách. Samuel se často vracel domů až večer.

Sociálně patologické jevy

První velký problém Samuela bylo bezpochyby záškoláctví. Dále požívání omamných látek, krádeže, lhaní.

Ústavní výchova

Ústavní léčba nebyla úspěšná. Samuel buď léčbu nedokončil, nebo utekl. Samuel nebyl nijak motivován, aby změnil svůj životní styl. Vzhledem k jeho postoji a narušené osobnosti nebyla již od začátku příliš velká šance na úspěch.

PROGNÓZA

Samuel je v současné době ve vazbě. Vzhledem k jeho obtížné sociální adaptaci je jeho prognóza do budoucna nejistá. Propuštěn na svobodu by měl být v březnu 2020.

Z psychologického vyšetření vyplývá, že se u Samuela rozvinula porucha osobnosti, která je do jisté míry ovlivněna geneticky, velkou roli však hraje disharmonické rodinné prostředí.

Po propuštění je vysoká pravděpodobnost recidivy. Pokud by však Samuel našel nějaké zaměstnání, kde by byl pod neustálým dozorem, pokud by začala spolupracovat i matka a začala se svým synem pracovat na přátelském vztahu, je zde šance na úspěch. Pomoc je připravena poskytnout oběma i kurátorka.

V minulosti jsem měla možnost se Samuelem hovořit o jeho představách standardního způsobu života a jeho představy se výrazně liší od standardů většinové populace. Samuel si je vědom, že se svým rejstříkem trestů na slušné zaměstnání těžko dosáhne. Svým jednáním v minulosti si vytvořil dluhy a je na něj uvalena exekuce. Znamená to, že většina finančních prostředků, které by získal ze zaměstnání, by mu byla

na spláčení těchto dluhů stržena. Tedy motivace zapojení se do pracovního procesu je u Samuela mizivá.

Můj osobní názor je takový, že po propuštění Samuela z výkonu trestu se budeme bohužel znovu setkávat ve vztahu policista versus klient, jelikož resocializace bude u Samuela velmi obtížná. Ráda bych se mýlila.

Závěr

Dítě se rodí s určitými dispozicemi, které se mohou, či nemusejí rozvinout vlivem prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Každé z těchto dětí představuje samostatnou a jedinečnou osobnost s různými vzorci možností vývoje a potřeb.

Úloha rodiny je při výchově dětského jedince nezastupitelná. Pro výchovu jsou platná určitá pravidla, která jsou upravována vzhledem k momentální situaci, podmínkám a zejména individualitou každého z dětí. Velkou roli zde hraje pohlaví a věk. K výchově dítěte by měli rodiče přistupovat s ohledem na jeho osobnost, věková specifika, emoce, potřeby, prožívání.

Dítě potřebuje od narození v první řadě lásku, pozitivní citový vztah s uspokojováním základních potřeb, a to hlavně bezpečí a jistoty. Citové zážitky a prožívání vytvářejí u dítěte terén, na kterém postaví budoucí citové vztahy. A na rodině je rozhodující podíl na utváření vztahu dítěte k ostatním lidem, celému světu a v neposlední řadě ke společenským normám. Prostředí, které rodina dítěti vytvoří, mu formuje jeho postoje, názory i návyky.

Dítě narozené a vyrůstající v rodinném prostředí disharmonickém, jemuž se nedostává základních potřeb, kladných citových vazeb a příkladů, se nemusí vyvíjet ve shodě se společenskými požadavky. Závadné endogenní a exogenní vlivy umocňují vznik a rozvoj poruch chování dětí, které posléze mohou přerůst v sociálně patologické a kriminální činy.

Málokterý rodič je schopen uvědomit si při pohledu na své náctileté dítě, že by bylo schopné někoho zbít či někomu těžce ublížit. Bohužel některé z lehčích forem trestné činnosti jsou u dětí zpravidla mlčky přehlíženy, protože by se mohlo zdát, že to k

dětskému věku zkrátka patří. Následně se přihodí „exces“ závažnějšího charakteru a hned se začnou objevovat návrhy na snížení hranice trestní odpovědnosti či zpřísnění trestní represe. Domnívám se, že při řešení kriminality s delikventní mládeží není podstatná tvrdost trestu, ale skutečnost, že reakce nejen společnosti bude následovat okamžitě po spáchání i u méně závažného činu jinak trestného či provinění. Je nutné posilovat v dětech a mladistvých právní vědomí, aby si uvědomili, že po jakémkoli protispolečenském jednání je budou čekat „nepříjemnosti“.

Je třeba zde zmínit i vliv společenského systému, kdy statistiky dokládají, že totalitní režim, kde nejsou tak hluboké sociální rozdíly mezi lidmi a kde existuje pracovní povinnost, dokáže účinněji dusit kriminalitu než režim demokratický, kde si mnozí myslí, že neexistují pravidla a vše je dovoleno. I když uvolněnější společenský systém může nahrávat zločinnosti, není ani policejní stát imunní před řáděním psychopatů a sériových vrahů – vzpomeňme na řidičku Hepnarovou ze sedmdesátých let nebo na spartakiádního vraha Straku.

Ve studii jsem se pokusila popsat vnitřní a vnější podněty působící na dítě a jeho duši, které nakonec mohou vyústit až v poruchu osobnosti dítěte a způsobí to, že se dítě změní v mladistvého delikventa a později v recidivistu. Zabránit nežádoucím exogenním vlivům je do určité míry možné, a právě to by se mělo stát klíčovou součástí prevence v sociální práci.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2.vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 446 s. ISBN: 978-80-7380-213-4
2. JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, 144 s. ISBN 80-7201-493-5
3. KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. *Vzpouora deprivantů, nestvůry, nástroje, obrana*. Praha: Galen, 2006, 327 s. ISBN 978-80-7492-120-4.
4. KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1 vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
5. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, 3. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o., 1998. ISBN 978-80-7169-195-1
6. MAREŠOVÁ, A. *Kriminalita mládeže v podmínkách současné české společnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze; Policejní akademie České republiky, 2018, 124 s. ISBN 978-80-7251-483-0
7. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál, 2011, 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8
8. MATOUŠEK, O., Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, 344 s. ISBN 80-7178-771-X
9. MATOUŠEK, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s. ISBN 80-901424-7-8
10. NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*, Praha: Academia, 1996, 272 s. ISBN 80-200-0592
11. NOVOTNÝ, F. *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion, 2010, 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4
12. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2004, 389s. ISBN 80-7357-026-2
13. PAVLOVSKÝ, P. *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada, 2009, 232 s. ISBN 978- 80-247-2618-2
14. PINK, H., D. *POHON. Překvapivá pravda o tom, co nás motivuje!* Olomouc: Anag. 2011, 187 s. ISBN 978-80-7263-671-6

15. ROMAN, D. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práva dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc, 1999, 176 s. ISBN 80-7182-076-8
16. TRAIN, A. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. 1. vyd. Praha: Portál. 1997, 164 s. ISBN 80-7178-131-2
17. VEČERKA, K. at al. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 139 s. ISBN 80-7338-033-1.
18. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vydání, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, 231 s. ISBN 80-86473-08-2
19. ŽATECKÁ, E. *Zákon soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 293 s. ISBN 978-80-7478-848-2

Elektronické zdroje

Statistické ročenky – statistické přehledy kriminality 2015-2019– přehledy kriminality MV ČR. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Legislativní dokumenty

1. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22. Dostupné <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-aktualizuje-metodicky-pokyn-k-reseni-sikany-ve-skolach>
2. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení federálního ministerstva zahraničí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, 1991, částka 22/1991. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>.
3. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), částka 79/2003. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
4. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Sbirka zákonů, ročník 1999, částka 111, ze dne 30. 12. 1999

Seznam zkratk

ADHD – „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“ – hyperaktivní porucha

aj. – a jiné

atd. – a tak dále

č. - číslo

ČR – Česká republika

ESSK

FN – Fakultní nemocnice

OPD – oddělení péče o dítě

OSP – oddělení sociální prevence

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dítěte

o.s.ř. – občanský soudní řád

PČR – Policie České republiky

RVPPK – Republikový výbor pro prevenci kriminality

Sb. - Sbírk

SOU – Střední odborné učiliště

sv. - svatého

THC – „Tetrahydrokanabionol“

tr. zákoníku – trestního zákoníku

z.č. – zákon číslo

Seznam tabulek a grafů

- Tabulka č. 1 - Trestná činnost dětí celkem v ČR v období 2015-2019 str. 41
- Graf č. 1 - Vývoj jednotlivých druhů kriminality v letech 2015-2019 str. 42
- Graf č. 2 - Podíl tr. činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR roce 2015 str. 43
- Graf č. 3 - Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2015 str. 43
- Graf č. 4 - Podíl tr. činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR roce 2016 str. 44
- Graf č. 5 - Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2016 str. 44
- Graf č. 6 - Podíl tr. činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR roce 2017 str. 45
- Graf č. 7 - Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2017 str. 45
- Graf č. 8 - Podíl tr. činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR roce 2018 str. 46
- Graf č. 9 - Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2018 str. 46
- Graf č. 10 - Podíl tr. činnosti nezletilců na celkové trestné činnosti v ČR roce 2019 str. 47
- Graf č. 11 – Trestná činnost páchaná nezletilci v roce 2019 str. 47